

Prof. dr. W.F. van Stegeren 1926 – 2009

Op 28 oktober jl. is Willy van Stegeren overleden. Zij was van 1970 tot 1988 hoogleraar Sociale Pedagogiek en Andragologie aan de Vrije Universiteit.

Mij is gevraagd voor deze website een portret van Willy te schetsen. Ik heb met onderbrekingen van 1967 tot 1985 als assistent, medewerker en promovendus bij haar gewerkt, maar ik leerde haar al in het begin van de 60'er jaren kennen. Zij was adviseur van het bestuur van de Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen waar ik werkte. Dat was in het kerkelijke landschap van die jaren een open, progressief gezelschap, dat graag leerde van haar adviezen over het leven en de toekomst van jonge mensen.

Willy was docent jeugdwerk aan De Nijenburg, opleiding voor sociaal werk. Zij publiceerde een boek¹ dat zij zelf een 'pleitrede' noemde voor de eigen kracht waarmee jongeren hun weg in het leven vinden. Zij kende het jeugdwerk uit de praktijk, want zij was enige tijd vrijwilligster in een Amsterdams clubhuis en werkte een jaar in de Verenigde Staten om zich te laten inspireren door nieuwe opvattingen en methodieken.

Ik denk dat het haar christelijke levensbeschouwing was die aan haar werk een grondtoon gaf van verwachting en vertrouwen in de jeugd en in hun begeleiders. In de loop van haar wetenschappelijke loopbaan heeft dat kritiek opgeroepen. Niettemin is die toon in haar hele oeuvre herkenbaar gebleven, tot in haar afscheidsrede over de *verschuivende pedagogische relatie*². Daarin onderzoekt zij de wederkerigheid en de gedeelde verantwoordelijkheid van de jongere en de begeleider voor leven en samenleven.

Na het jaar in de Verenigde Staten publiceerde Willy een studie over het moderne *groepswerk*³. Zij maakte een analyse van een clubhuisgroep (*De Teeners*) waarin zij participeerde, geflankeerd door een uitvoerige bespreking van de groepswerkliteratuur in Nederland en de Verenigde Staten. Een boek dat door mij - en ik mag aannemen door vele anderen - werd stukgelezen. Zij bleef haar hele leven belangstelling houden voor de praktijk, o.a. in lezingen, trainingen voor praktijkwerkers, bestuurswerk en consultatierizen in Indonesië.

Gedurende haar hoogleraarschap kon Willy haar visies wetenschappelijk uitwerken, in eigen publicaties, in samenwerking met wetenschappers uit andere disciplines en in contact met haar studenten en medewerkers. Zij was en bleef daarin evenzeer sociaal pedagoog als andragoloog. Haar hoofdwerk bevat een *ontwerp van een emancipatorische andragologie*⁴. In mijn oog was zij in dat werk niet primair uit op het ontwerpen van een theoretisch stelsel. Zij zocht bij pedagogen en andere wetenschappers (o.a. bij Habermas en Moltmann) naar bronnen en begrippen die zij kon vertalen naar

---

¹ Groei naar de Volwassenheid. Z.j. Wageningen

² De 'pedagogische relatie', een bruikbaar begrip in de sociale pedagogiek? Afscheidsrede. Vrije Universiteit 1988

³ Groepswerk: een Nederlandse oriëntering. Arnhem 1967

⁴ Welzijn en emancipatie. Ontwerp voor een emancipatorische andragologie. Meppel 1982

de wetenschap die het welbevinden en de emancipatie van mensen ten goede wilde komen. Dit was haar keuze, in deze turbulente jaren van ideologische en theoretische strijd op het vakgebied.

Die keuze en haar persoonlijkheid maakten dat zij betrokken en stimulerend met studenten, medewerkers, promovendi en anderen meedacht om hun wetenschappelijke route te vinden. Een bewijs daarvan was - in de barre tijd van de opheffing van de andragologie aan de universiteiten - het verschijnen van een bruisende bundel studies door leden van de vakgroep⁵.

Bij dit alles denk ik ook aan Willy terug als een begenadigd violiste. Van klein kind aan tot in haar laatste maanden was er de viool, studeren, ensembles, orkesten en het jaarlijkse Orlando Festival. Dat gaf soms een bijzondere stemming aan onze gesprekken.

Ik ben dankbaar voor wie zij is geweest en wat zij heeft gegeven.

*'Im Grunde sind es doch die Verbindungen mit Menschen, welche dem Leben seinen Wert geben'.
Wilhelm von Humboldt*

Uit haar afscheidsrede in 1988

Lies Jansen

jansenejp@planet.nl

---

⁵ Ontdekkingsreis in het agogisch labrynt. Amsterdam 1984

Gerhard Smid over Willy van Stegeren

Het In Memoriam van Lies Jansen is fraai, Lies dank je daarvoor. Mijn herinnering aan Willy legt andere accenten. Willy was bijzonder. In haar vakgroep - de vakgroep andragologie en sociale pedagogiek, waarin we beiden werkten - was de man-vrouw verhouding altijd 50-50! Zij was samen met een scheikundige jarenlang de enige vrouwelijke hoogleraar op de VU. Ze stond haar "mannetje" ten opzichte van de op de VU toen vrij harde en onverzoenlijke psychologen en ook een aantal pedagogen. Het was een heel gevecht om ruimte te houden voor een ander geluid. En tegelijk had Willy van doen met soms radicale studenten die zich oriënteerden op de "arbeidersbeweging" en later op de "nieuwe sociale bewegingen". Dit had de bijzondere aandacht van de bestuurders van de VU. Willy heeft menig bezetting van het pand aan de Lairessestraat moeten meemaken. En 'haar' studenten stonden vaak vooraan bij de bezetting van het hoofdgebouw van de VU.

Ik heb altijd een groot respect gehad voor de ruimte die ze gaf en bleef bieden, ook al waren we het inhoudelijk niet altijd eens. Ze wist een "midden" in stand te houden.

Willy was ook een bouwer. Ze was nauw betrokken bij de Interfaculteit Lichamelijke Opvoeding, een joint venture van VU én UvA, nu de Faculteit Bewegingswetenschappen op de VU, een van de parels van Nederlands' fundamentele research. Ook stond zij aan de wieg van Intervu, een commercieel onderzoeks- en adviescentrum op agogisch gebied.

Ze had redelijk veel promovendi. Ze nam voor VU-verhoudingen tamelijk controversiële thema's en dissertaties voor haar rekening. Over onderwerpen als actieonderzoek, participatief onderzoek naar "rondhangen als tijdverdrijf", de Duitse pedagogische beweging in de jaren '20. Lies Jansen is iemand uit die stoet, evenals Mieke Lunenburg, Jaap de Visser (met Gerard de Zeeuw), Jan Hazekamp, Thijs Maasen en Hiskia Coumou.

Willy was ook behulpzaam. Mede dank zij haar inzet heb ik in 1980 onderzoeksgeld verworven voor een project waarop ik later mijn dissertatie kon baseren.

Over één ding waren we het altijd eens: de vakgroep was er om goed onderwijs te geven aan studenten. Daar werd door allen hartstochtelijk aan gewerkt!

Dr. G.A.C.Smid is programmamanager en directeur Onderzoek bij SIOO, interuniversitair Centrum voor organisatie- en veranderkunde te Utrecht.

Smid@sioo.nl